

Furs de 1302

VERSIÓ DE TREBALL A DIA 12-6-2016
i per tant **susceptible de modificacions**, de la transcripció
dels «Furs» promulgats a l'anomenat «Privilegi Capitulat»

Aquest document forma part del projecte general:

FURS DE VALÈNCIA (1238-1645)
Transcripció, traducció i estudi de tots els furs promulgats
per les Corts Valencianes al llarg de l'època foral

GENERALITAT VALENCIANA
CONSELLERIA DE TRANSPARÈNCIA, RESPONSABILITAT SOCIAL,
PARTICIPACIÓ I COOPERACIÓ
(Direcció General de Responsabilitat Social i Foment de l'Autogovern)

UNIVERSITAT JAUME I
FACULTAT DE CIÈNCIES JURÍDIQUES I ECONÒMIQUES
(Àrea d'Història del Dret)

VALÈNCIA - CASTELLÓ

2016

1302, gener 21. València

Jaume II promulga els furs aprovats a les Corts generals del regne de València

El document també és conegut amb el nom de "Privilegi Capitulat" i, com l'anterior, tampoc no va formar part del cos dels Furs de València des d'un primer moment ni és coneix el moment aproximadat en què això va ocórrer.

En nom de Déu nostre Seynor.

Com nos, en Jacme, per la gràcia de Déu rey d'Aragó, de València e de Múrcia, e comte de Barchinona; entenens a pau e justícia e bon estament e reformació e tranquil·litat de la nostra terra, haguéssem manat general Cort en la ciutat de València a prelats, religioses, ríchs hòmens, cavallers, ciutadans, e hòmens de viles del regne de València vinents a aquella Cort; los damunt dits, per si o per procuradors seus supplicaren a nos que·ls deiús escrits capítols deguéssim a eils benignament atorgar, per tal que justícia fos mils tenguda e observada e·l Regne.

A la supplicació dels quals nos, en Jacme, per la gràcia de Déu Rey damunt dit, ordenam e fem los capítols deiús següents:

[1635]

[1] Primerament establím e ordenam per tots temps que·l procurador e·l batle general del regne de València, e encara batles particulars, e les justícies de la Ciutat e de les viles e lurs assessors, e els quarterners, e tot altre jutge ordinari e official que ús de jurisdicció e lurs lochs tinents, a·l entrant de lur offici, abans que usen ne gosen usar de lur offici, asseguren e·l loch on usaran ab bones fermances e covinents, en poder de nos o d'aquell qui nos hi ordenarem, que tinguen taula per XXX dies, de II en II ans, per tot lo mes de gener, o en la fi de lur aministració si abans eren amoguts de·l offici.

Et açò asseguren en tal manera, que·ls prohòmens del Regne o del loch on aministraran principalment, se deguen tenir per pagats de la segurtat que faran, e que dins aquells XXX dies que tendran la taula sie feita inquisició contra eils de lurs excesses e forces e violències que hauran feites als sotsmeses.

La qual inquisició sie determenada dins los dits XXX dies, o almeyns dins altres XXX dies, axí que sien LX dies contínuament comtadors. Et penián dita inquisició, que sien sotspeses de·l offici tro que la inquisició sia termenada. La qual se face e·s determèn breument e sens pleit, e sens solempnitat e figura de juhíi.

Et si per aventura serà atrobat que·l official sie culpable d'alcuna cosa, per frau o per corrupció, o per gran colpa sua e·n serà condempnat, que nuil temps aquell aytal official e·l regne de València no tingua offici nostre. Mas si per aventura serà condempnat per leu colpa o per altra raó que les damunt dites, que·n sia punit segons que sia fur e raó solament, segons la qualitat e la quantitat de·l excés; axí encara que·l

inquiridor puga inquirir contra l'oficial sens clamador e accusador, pus li sia denunciat de son excés per alcú.

Atorgam emperò al dit oficial que si serà condemnat, que-s puxa appel·lar una vegada a nos solament; mas que aquell no sia iamés restituït en l'ofici, ne per nos no li-n sia comanat altre tro haia feita esmena del dan donat, segons que-n serà condemnat.

[1636]

[2] Item, ordenam e volem que en açò sien enteses tots aquells qui vuy tenen ofici, axí que aquells dels damunt dits qui vuy tenen ofici qui no-l han tengut l'an complit, lur sia feita inquisició d'aquest mes de gener present en què ara són en l'an; la qual començ lo segon dia de gener per tots temps a tots los oficials segons la forma damunt dita.

Et a aquells qui han tengut ia ofici l'an o pus a avant, e encara lo tenen, que-ls sie feita inquisició mantinent; la qual sie feita e dur segons que desús és dit.

[1637]

[3] Item, volem e ordenam e atorgam per bon estament del Regne, que de III en III ans, ço és assaber en la festa d'Aparici en lo mes de gener, fassam Cort general en la ciutat de València o en altre loch del Regne que a nos serà vigares, a prelats, religioses, rics hòmens, cavallers, ciutadans e hòmens de les viles del Regne.

[1638]

[4] Item, que nos e els nostres successors en la ciutat de València o en qualque vila del Regne siam, cascuna setmana en lo divendrets tingam personalment audiència a les nostres gens per tenir lur dret de ço que-ns posaran davant.

Et si el divendres no-y podíem entendre-l, que-y entenam e que-u façam l'endemà.

[1639]

[5] Item, que-l procurador ne-l batle general o especial, ne justícies o altres jutges ordinaris del regne de València, no tinguen d'aquí a avant nengun pres sinó en la presó comuna de cascun loch, segons fur.

[1640]

[6] Item, ordenam e atorgam que-ls justícies de les viles e dels lochs del regne de València, no sien tenguts de exir de son loch on auran aministrat lo justiciat per rahó de retre comte, si no-s volran, si alli emperò aurà batle qui no-y sia per compra o per peynora; en altra manera que sien tenguts d'anar al batle general retre comte dins lo Regne là on sia, segons que és acostumat.

[1641]

[7] Item, atorgam e volem que·l mustaçaff de la Ciutat e dels altres lochs del Regne no sia embargat per lo batle nostre, que no vege e puge veer, si·s volrà, en l'almudí, e en lo pes de la taula, e en la juhiria, e en l'açocho, e en la pescateria, e en les mesures de la sal, e en les altres coses que·ls mustaçaffs de temps passat han acostumat de veer a esquivar tota frau, segons emperò que en lo temps del seynor rey en Jacme de bona memòria avi nostre s'acostumava de fer.

[1642]

[8] Item, ordenam e volem e manam que·l escrivà de la cort del procurador del regne de València, e aquell qui tendrà son loch, prenen per lo salari de les escriptures segons que per nos serà ordenat e taxat e no pus a avant.

[1643]

[9] Item, establím e ordenam que dos testimonis crestians covinents e de bona fama puguen fer testimoni, e lur testimoni sie creegut contra juheus e sarraïns en tot feít criminal que sia entre christians e juheus, o christians o sarraïns, no contrastans nenguns privilegis per nos o per nostres antecessors atorgats a juheus o a sarraïns.

[1644]

[10] Item, establím que nul·la carta de juheu que sia feita sobre alcun contrat usurari, pus haia de VI ayns a amunt no haia valor, ne·l juheu no·n puscha usar en re, ne aquells qui hi seran obligats no·n sien tenguts de respondre en re, si e·l mig demanat no havien aquell deute en cort, si donchs no era absent, o pubill, dins lo dit temps.

E açò meteix sie entés de les obligacions que·s fan e·ls libres de les corts als juheus en pena del quart.

[1645]

[11] Item, que·ls sarraïns que seran preses en mar per los cossaris o per altres a catiu, que pus una vegada hauran confessat en presència del batle del seynor Rey, si ésser de guerra, que pus avant no sia reebuda lur conffessió e·l contrari, ans si lo contrari dehien d'aquí a avant no·n sien creeguts, mas que estia hom a la primera conffessió.

[1646]

[12] Item, establím e atorgam que tot hom de qualque condició sie del Regne, pusque portar e trametre blat, e vianda, e totes altres coses e mercaderies on se volrà, exceptat a terra de enemichs del senyor Rey ab qui garreiàs, o de sarraïns, exceptat que nengú no pusque trer fora la terra nostra aquestes coses vedades, ço és a saber: pregunta, seu, alquitrà, fusta, cànem, fil de xàrcia, ferre, e armes e cavails.

Retenim emperò que per necessitat de carestia del regne de València nos puscam posar vet en la terra, del blat, e de la vianda, e de les altres coses; mas que·n

pugam fer gràcia a quins volrem, axí emperò que la gràcia no sia feita per diners. Et si-s faïa, que-l vet del blat e de les altres viandes que serien vedades per nos, fos absolt quant a aquella vegada.

Et que nengun official nostre d'açò no dega pendre diners, ne fer nenguna frau; e si-u fahia, que nos lo-n puníssem; en altra manera que-l vet fos absolt quant a aquella vegada.

[1647]

[13] Item, atorgam e volem que la leuda que-s leve a Dénia, sie levada e presa segons que e-l temps del seynor rey en Jacme de bona memòria era acostumat de fer.

[1648]

[14] Item, atorgam que si alcun leyn de mar, gran o poch, per fortuna de temps vendrà al port de Dénia o a altres ports del Regne, e allí haurà algunes mercaderies de ciutadans o d'altres hòmens de les viles o dels lochs del regne de València, qui diguen s-i haver franquea, que si bé les persones d'aquells qui portaran les mercaderies no seran contengudes, o los seynors d'aquelles que emperò pus al·leguen franquea, no·ls sia presa leuda forçadament aquella vegada.

Els emperò assegurants que dins cert temps covinent façen fe de la franquea, si serà dupte d'aquella e encara de la persona del seynor de les mercaderies, per saber si deu haver la franquea o no.

[1649]

[15] Item, corrigen en partida e ajustan en partida al fur antich, establím e ordenam que si omicidi serà feit en la Ciutat o en les viles, o en alcun altre loch del regne de València per alguna persona, que no contrastants los furs antichs ne addicions sobre aquelles feites, ne encara privilegis generals o especials atorgats, lo jutge haven emperò clamador o denunciador puscha enantar en aquell feit e aquell malifici punir segons rahó; ja sia que les parts aguessen feit entre si composició dins X dies après pleit començat, o abans, o dins altre temps qual se vol.

Et açò meteix sia observat contra algun nafrador per la nafra o colp del qual seria al nafrat o ferit taylat algun membre.

Et açò meteix encara sia observat contra furs, e ladrons, e robadors qualssevol.

Et de present salvats e retenguts a nos e a nostres officials los cases damunt dits contenguts en aquest present capítol, volem e atorgam a la Ciutat e a les altres viles del Regne, que segons lo fur antich, e les addicions d'aquell, puxen usar de la gràcia a eils atorgada per aquell fur, e addicions, de fer composició sens pena e calònia dins X dies, si-s volran, no contrastant que la ciutat de València hagués renunciat a la damunt dita gràcia en nostre poder, com aqueila vullam ésser restituïda a la dita Ciutat e a les viles del Regne qui hi consentiren; exceptats los cases desús retenguts, axí que usen d'aquella gràcia.

Salvu los dits cases segons lo fur antich e addicions d'aquell, e segons que-n usaven antigament, abans que la dita gràcia nos retessen.

[1650]

[16] Item, ordenam e establím de noveil, que als denunciats, o accusats, o en altra manera encolpats o afamats d'alcuns crims o malifficis, qui's absentaran e compàrer no volran denant lo jutge quant los farà citar là on dege, per los crims damunt dits a fer dret, que deffenedor a aqueils absents per lo jutge no sie reebut a deffendre aqueils encolpats dels crims damunt dits, ans pusque enantar lo jutge contra los dits encolpats, segons que porà e deurà per fur; salvant que deffenedor a al·legar e amostrar justa raó de absència, sia reebut segons que serà faedor.

[1651]

[17] Item, ordenam e establím per esquivar falsetat de testimonis, aiustan e enadén al fur qui és en rúbrica <<De Testimonis>>, lo capítol qui comença: <<Aquell qui serà provat de fals testimoni, et cetera>>, que aquell qui farà fals testimoni per absoldre o per condempnar alcú en demanda civil, pus que provat li serà que haia feit fals testimoni en lo dit feit civil, perda de sos béns aytant com serà ço que farà perdre a·l altre per son fals testimoni, e sia donat a aquell a qui perdre o farà.

Encara do e pag a la cort aytant com serà la meitat de ço que haurà feit perdre a aqueil contra·l qual farà lo fals testimoni.

Et per la dita falsetat córrega açotan per la Ciutat ab l ferre calt en la lenga.

Et si en feit criminal del qual se pogués e·s degés pena corporal enseguir, farà fals testimoni per absoldre o per condempnar algun altre, pus que provat li serà que haia feit lo fals testimoni, perda la mà ab què haurà feit lo fals sagrament, e la lengua ab la qual aurà dit lo fals testimoni.

[1652]

[18] Item, ordenam e establím, que per ço com de joch de tafureria molts mals se són ia enseguits en la dita Ciutat e en les viles del Regne, e·s porien d'aquí enant enseguir; volents obviar a aqueils mals, que d'aquí enant per nul temps tafureria públicament no sia tenguda en la Ciutat ni en les viles del Regne, ne per nengun preu ne per nengun servii, licència, ni poder, no sia donat a alcú per nos o per official nostre a alcú que la puxe tenir.

[1653]

[19] Item, volem e atorgam que nostres porters e tots altres collidors de questies o de qual se vol altres exaccions reals qui's haien a pagar, vehinalment e comuna, haien a pendre en conte nostre la part que tocharà a alcuns franchs d'aquell loch, enfranquits per nos o per nostres antecessors, o segons que seran tacxats en aqueila questia o exacció, axí emperò que la tacxació sia justa e no sia feita en frau de nos, si no de aquella que deu.

[1654]

[20] Item, de gràcia establím e volem que·ls jutges de nostra cort qui de nos prenen quitació de les sentències dels primers pleits principals no demanen salari ni

servii nengú, si alcú d'aquells pleits los serà per nos comanat, d'aqueils emperò dels quals les justícies dels lochs hagren conegut e donaren les sentències franques, si nos no·ls haguésem comanats.

Acta fuerunt dicta capitula lecta et publicata de mandato domini Regis, in ecclesia Sancte Marie Maioris civitatis Valencie, in plena Curia, presentibus venerabili Raimundo episcopo Valentie, ceterisque prelati, religiosi, baronibus, militibus, civibus, procuratoribus seu sindicis Civitatis et villarum Regni qui ad Curiam convenerant supradictam, die dominica duodecimo kalendas februarii anno Domini millesimo trescentesimo primo.

Signum + Jacobi Dei gratia regis Aragonum, Valencie et Murcie, comitisque Barchinone, qui predicta omnia statuimus et approbamus.

Testes sunt: Raimundus episcopus Valencie, Petrus de Queralt, Guillermus de Angularia, Jacobus Petri, Petrus Ferrandiz, Jazpertus de Castro Novo, Raimundus de Montechatano, et multi alii.

Sig+num mei Guillermi Palazini, predicti domini Regis scriptoris, qui hec scribi feci et clausi in quinque foliis ut superius est expresum, loco, die, et anno prefixis.

